

Ольга Бутурлімова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ЛЕЙБОРИСТСЬКОЮ ПАРТІЄЮ І РИМО-КАТОЛИЦЬКОЮ ЦЕРКВОЮ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТ. – ПЕРША ТРЕТИНА ХХ СТ.

Olha Buturlimova

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

RELATIONSHIPS BETWEEN THE BRITISH LABOUR PARTY AND THE ROMAN CATHOLIC CHURCH IN THE END OF THE 19TH – BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

This article studies relationships between the British Labour Party and the Roman Catholic Church on the eve of the 20th century. The roots of the adoption of socialist ideas by catholic and their co-existence with Catholicism at the whole as well as thoughts of top Irish national leaders and catholic clergy in this field are analyzed. The role of socialist societies at Glasgow and Leeds and the activity of their leaders in spreading ideas of labourism among the catholic population of these regions are also discovered. The author stresses that after the end of the First World War British Catholics gave their strong support for the Labour party. It was caused by a well-done party program and party Manifest of 1918. The author concludes that at this period there was immanent and latent conflict in bilateral relations because of searching support of British society.

Keywords: Labour party, Catholic Church, Irish, Socialism, Catholic Socialist Society, John Wheatley, James Connolly.

Релігія і релігійні протиріччя були важливою складовою британської партійно-політичної системи кінця ХІХ – початку ХХ ст. Це пояснюється тим, що в умовах стрімкого розвитку капіталістичних відносин іде процес пошуку церквою свого місця і ролі в нових історичних умовах. Церква намагається зберегти свій традиційний вплив на суспільство і вступає у взаємовідносини з різними політичними силами. В даній статті ми розглянемо взаємовідносини між Лейбористською партією і духовенством Римо-католицької церкви і її віруючими у Великій Британії. Метою статті є з'ясувати чому католики на певному етапі підтримували Лейбористську партію, встановити чому ці взаємовідносини ускладнювались і дослідити вплив католицького електорату на зміцнення позицій партії у післявоєнний період.

Розглядаючи відносини Лейбористської партії з Римо-католицькою Церквою необхідно звернути увагу на те, що у Великій Британії ця церква була представлена трьома групами. До першої відносять традиційні (recusant) католицькі родини. Другу групу представляють ірландські переселенці та їх нащадки, які осідали у великих, так званих «бавовняних» і портових містах. Третя складова, це католики, які перейшли, з Англіканської церкви.

Необхідно підкреслити, що Католицька громада, була представлена майже у всіх соціальних верствах британського суспільства, з яких переважна більшість були ірландськими переселенцями та їх нащадками. Для католицької церкви з початком ХХ ст. наступив період, коли на фоні зменшення кількості віруючих інших церков, чисельність католицької громади в країні зростала. Це відбувалося як внаслідок міграційних процесів, так і завдяки реформаційним процесам у самій церкві¹.

Кількість католиків в Англії та Уельсі на кінець ХІХ ст. коливалась від 1 млн. майже до 1,7 млн. осіб² і якби не загальна тенденція зменшення релігійності, кількість католиків, на наш погляд, могла б бути ще більшою.

¹ Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8 (2), 166 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

² Inglis, K. (2007). Churches and the Working Classes in Victorian England, 173. *Library project GoogleBooks* <<https://play.google.com/books/reader?id=BeIXAQAQBAJ&hl=ru&printsec=frontcover&pg=GBS.PA1>> (2019, August, 20).

Після завершення Першої світової війни у Великій Британії було вже 2,5 млн. католиків, переважна більшість з яких належали до бідного робітничого класу¹. Як правило, вони були ірландського походження і не мали необхідної приватної власності чи резидентських прав для отримання права голосу. Крім того, мовний і релігійний бар'єри уповільнювали їхню політичну активність.

Досліджуючи питання взаємовідносин між Лейбористською партією і католицькою церквою неможливо, на нашу думку, обійти питання пов'язані з діяльністю ірландських націоналістів та випадками їх відкритої підтримки лейбористів. Особливої уваги заслуговує діяльність таких ірландських лідерів як Емет Ларкін та Дж. Коноллі. До їх висловлювань прислуховувались ірландці-католики, а це було важливо для зростання підтримки Лейбористської партії. Е. Ларкін у 1913 р. стверджував що не має конфлікту між релігією католицької церкви і марксизмом. Ларкін не вбачав нічого суперечливого в тому, що він одночасно є соціалістом, націоналістом і католиком.

Дж. Коноллі, на наш погляд, був більш глибоким теоретиком. В своєму есе, яке вийшло в 1910 р. під назвою «Лейбористи, націоналісти, релігія» він намагався відповісти на критику сзуїта отця Роберта Кана та переконати католиків в тому, що не слід реагувати на заборони духовенства обстоювати соціалістичні принципи через те що втручання духовенства у політичні справи не було позитивним чинником в боротьбі Ірландії за незалежність. Дж. Коноллі вважав, що католицька церква має слугувати мирянам в спільному поклонінні і служінні Богу і що «політична активність (католицького духовенства) в минулому, як і сучасна клерикальна опозиція соціалізму, була і є спробою служити (одночасно) Богу і мамоні². Можна зробити висновок, що це було звернення Дж. Коноллі до ірландських католиків підтримати соціалістичні партії, і не реагувати на заборони католицьких ієрархів, чітко розмежовуючи політичні амбіції і духовне служіння.

Така своєрідна просвітницька діяльність Дж. Коноллі серед ірландських католиків проявилася і у створенні Католицького Соціалістичного Товариства (КСТ) в Глазго. Яскравими представниками цього товариства були: Джон і Патрік Уїтлі, Стефан Пульман, Уільям Реган, серед партнерів Патрік Долан, Вільям Галахер і священник єпископальної церкви Ф. С. Янг. Починаючи з 15 відвідувачів, пізніше аудиторія товариства збільшилась до 200 осіб. Але діяльність цієї організації була піддана гострій критиці з боку Католик Глазго Обзервер, друкованого органу іншого товариства: Католицького Товариства Правди (членами цього товариства були Гіларі Белок, сзуїт отець Ештон, священник з громади Дж. Уїтлі, отець О. Брайн та ін.) Але ідейні засади Католицького Соціалістичного Товариства вдало захистив Дж. Уїтлі у памфлеті «Католицький робітник» у 1909 р. До цієї тематики Дж. Уїтлі звертався і раніше. В його листі-зверненні «Голос католика на захист соціалізму» опублікованому в 1906 р. містилась різка критика тогочасної капіталістичної системи, наголошувалось на тому, що «ця система вже давно забула про те, що означає християнська любов до ближнього»³. Такі виступи спровокували різку критику частини католицького духовенства і суттєво погіршили відносини самого Дж. Уїтлі з місцевим католицьким духовенством і паствою. Але діяльність Дж. Уїтлі і його організації допомогла лейбористам заручитися підтримкою ірландців-католиків на Заході Шотландії. Уїтлі намагався переконати католиків, які жили в Шотландії в тому, що обіцянки самоврядування (гомруля) для Ірландії не покращать їх життя в шотландських нетрях, тому він закликав переглянути своє відношення до Ліберальної партії, і сам вступив у 1906 р. до лав Незалежної Робітничої партії (НРП), яка представляла «ліве крило» Лейбористської партії⁴. Тут важливо наголосити на тому, що Дж. Уїтлі сприймався як прихильник лівої ідеології, але не марксистської. В. Галахер описував його як «правдивого, щирого соціаліста, але без будь якого розуміння марксизму». Л. Троцький, у свою чергу, говорив про Дж. Уїтлі, що «він не тільки соціаліст, але і католик, точніше католик, і тільки потім соціаліст»⁵.

¹ Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8 (2), 166 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

² Conolly, J. (1910). *Labour, Nationality, Religion*. <https://www.marxists.org/archive/connolly/1910/lnr/foreword.htm> (2019, September, 03).

³ Суслопарова, Е.А. (2019). *Ранняя история Лейбористской партии в портретах ее деятелей*. Москва: МГУ, 257.

⁴ Там само.

⁵ Doyle, P. (1973). Religion, Politics and the Catholic Working Class. *New Blackfriars*, 54 (636), 221. *JSTOR digital library* <<http://www.jstor.org/stable/43245935>> (2019, August, 20).

Необхідно підкреслити, що на соціалістичні погляди католика і ірландського націоналіста Дж. Уїтлі вплинула книга проф. Ф. Нітті «Католицький соціалізм», а також праці британського соціаліста Р. Блечфорда «Весела Англія» і «Британія для британців». Ці праці були за словами того ж Дж. Уїтлі «підручником по соціалізму» для багатьох лейбористів того покоління¹.

Також у протистоянні з церковниками вступили члени іншого Католицького Соціалістичного товариства в Лідсі, на чолі з католиком Генрі Сомервілем. Твердо сподіваючись що соціалізм перемаже, Г. Сомервіль вважав, що церкві необхідно переходити на бік переможця². З попередженнями щодо «нехристиянської і некатолічної роботи» товариства виступив єпископ В. Гордон з м. Лідс. В своєму пасторалі від 20 червня 1909 р. він застерігав, що «якщо вони (члени Католицького Соціалістичного Товариства) продовжуватимуть свою діяльність, він повинен буде урочисто, публічно і категорично відреагувати аж до заборони або розпуску товариства.» І хоча ця організація була розпущена, католицька соціалістична традиція в Лідсі збереглась³.

Цікаво, що ще в 1912 р. Джеймс Рамзі Макдональд передбачив, що як тільки буде врегульоване питання про Гомруль для Ірландії, ірландські робітники неминуче віддадуть свою підтримку Лейбористській партії⁴. І дійсно, після врегулювання ірландського питання у 1921 р., лейбористам вдалося заручитися підтримкою великої частини робітників-католиків ірландського походження.

Така діяльність ірландських лідерів сприяла тому, що вже після Першої світової війни католики все частіше голосували за Лейбористську партію⁵. Деякі з них були обрані на державні посади: на 1929 р. було 18 католиків, які були членами Парламенту.

Якщо вести мову про причини симпатій католиків до Лейбористської партії, то можна припустити, що не дивлячись на клерикальні засудження, деяким католикам подобалась Лейбористська партія, бо в своїх передвиборних маніфестах партія зверталась до бідних, літніх, безробітних, членів профсоюзів та орендарів, а саме до цієї категорії можна віднести переважну більшість ірландських католиків. Маніфест 1918 р. проголошував, партійну підтримку незалежності Ірландії, вільні права чоловіків і жінок, всезагальне виборче право. Також в маніфесті йшлося про необхідність будівництва 1 млн. гарних домівок за державний кошт та надання цього житла за чесною орендною платою. Згідно з маніфестом лейбористами ініціювалась організація прообраза міністерства охорони здоров'я, вимагаючи всеосяжного закону про охорону здоров'я, що базується на запобіганні хвороб, а не їх лікуванні. Лейбористи наполягали на вільній і доступній для всіх державній освіті із стипендіями, щоб при отримванні освіти не було класової диференціації. В маніфесті зазначалося що «навіть на таких виборах, на яких значна частина молоді країни позбавлена урядом права голосу, лейбористи закликають підтримати програму соціальної справедливості і економічної свободи»⁶. Тому, цілком можливо, що завдяки такій актуальній програмі лейбористам і вдалося «відірвати» голоси католиків задля зміцнення своєї електоральної потужності.

У 1930 р. кількість католиків у державі збільшилась до 8,5 млн. осіб були членами католицької церкви. Якщо брати загальну цифру населення, а це було близько 45 млн., то католицька громада на той час складала трохи менше ніж один до п'яти⁷. В свою чергу

¹ Сулопарова Е.А. (2019). *Ранняя история Лейбористской партии в портретах ее деятелей*. Москва: МГУ, 257.

² Doyle, P. (1973). Religion, Politics and the Catholic Working Class. *New Blackfriars*, 54 (636), 221. *JSTOR digital library* <<http://www.jstor.org/stable/43245935>> (2019, August, 20).

³ Там само, 222.

⁴ Knox, W. W. (1988). Religion and the Scottish Labour Movement c. 1900-1939. *Journal of Contemporary History*, 23(4), 169. *JSTOR digital library* <<https://www.jstor.org/stable/260837>> (2019, August, 30).

⁵ Catteral, P. (2009). The Distinctiveness of British Socialism? Religion and the Rise of Labour, c. 1900-1939 In M. Worley (Ed.), *The Foundation of The British Labour Party: Identities, Cultures and Perspectives, 1900-1939*, 213 <<https://books.google.com.ua/books?id=Fki0YSCKbA8C&printsec=frontcover&dq=labour+party&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiQ6-vAz8PcAhUB2CwKHZarCJk4ChDoAQhAMAc#v=onepage&q=labour%20party&f=false>> (2019, August, 20).

⁶ Dale, I. (2000). Labour Party General Election Manifestos, 1900-1997, 9. *Questia – online library*. <<https://www.questia.com/read/102754778/labour-party-general-election-manifestos-1900-1997>> (2019, August, 20).

⁷ Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8(2), 166 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

Лейбористська партія розуміла, що зважаючи на те, як швидко зростає електоральна складова робітників-католиків, необхідно весь час посилювати роботу в плані прихильності цієї частини потенційних виборців на свій бік.

Поступово, починаючи з середини 1909 року з'являються Католицькі Соціалістичні товариства в Римо-католицькій церкві в містах Глазго та Лідс. Ці товариства сприяли поширенню соціалістичних поглядів і зміцненню позицій лейбористів у середовищі католиків. Головним завданням, яке постало перед католицько-соціалістичним рухом, став розвиток соціального католицизму, який був би в гармонії з релігійними і політичними поглядами, а також мав би послаблювати секуляристські тенденції в робітничому русі. До того ж і саме католицьке духовенство по різному ставилося до соціалізму і, в тому числі, до Лейбористської партії.

Але поступово сприятливе ставлення Католицької Соціальної гільдії і таких представників католицького духовенства, як єпископ Френсіс Кітінг з Норгемптона (пізніше архієпископ Ліверпуля), монсенйор Генрі Паркінсона (ректор католицького коледжу в Оскоті), домініканський священник отець Вінсент Макнаб і єзуїт отець Чарльз Плетер допомогло покращити сприйняття соціалізму і лейборизму, як духовенством, так і віруючими. Важливу роль в ранньому періоді НРП і Соціал-демократичної Федерації відігравали Джон Лістер з Шібден Холлу, округ Галіфакс. Він займав впливові посади в НРП, Дж. Джонс, який був організатором профспілки і радником округу Вест Хем. Також Джеймс Секстон і Джеймс О'Греді, які послідовно виступали проти секуляристської освітньої політики в профспілках і партійних конференціях лейбористів.

Разом з тим, були і такі представники католицького духовенства, які не підтримували зацікавленість своєї пастви соціалізмом і лейборизмом. У 1918 році Томас Ф. Бернс, організаційний секретар Федерації Солфордської діоцезії, приїхав в Лідс, щоб відкрити філію Католицької тред-юніоністської конференції, а також боротися проти соціалістичної конституції Лейбористської партії. Слід сказати, що тільки тридцять чоловік взяли участь у цьому засіданні, а незадоволений таким негативним і мало чисельним сприйняттям аудиторії, Томас Ф. Бернс вирішує створити Центральну Лейбористську Партію (ЦЛП), яка проголошувала, що приймає членів «незалежно від віросповідання, статі або класу». Партія нібито однаково виступала проти «капіталістичних і соціалістичних ексцесів» і прагнула «висловлювати вимоги робітників на лініях християнської демократії»¹. Тобто він намагався створити власну, «безпечну для католиків», не соціалістичну, альтернативну Лейбористській, партію.

Але вже в 1923 р. Томас Бернс усвідомив, що треба відмовитися від ідеї створення католицької партії, що він і сповістив на зустрічі Конфедерації в м. Бірмінгем у 1923 р. відкидаючи ідею Католицької або Християнсько-демократичної партії як "непрактичну на даний момент"². На цій же конференції пані Харфорд Хьюїтт з Ліги католицьких жінок у своїй промові сказала: «Тут я радила би відмовитися від мрії католицької партії. В Англії це неможливо і не бажано»³.

І хоча утворення Центральної Лейбористської Партії отримало схвалення єпископа Солфорда Казартеллі, однак більшість єпископів були стурбовані наслідками утворення такої партії. І дійсно, Кардинал Френсіс Борн (Bourne) і більшість його єпископів, добре знали, що повна емансипація католиків ще не досягнута в Британії і був занепокоєний тим, що окрема католицька партія буде тільки сприяти укріпленню позицій протестантської більшості⁴. Крім того, католицьке духовенство хотіло зберегти вигляд політичної неупередженості, щоб не відштовхнути віруючих через розходження в політичних уподобаннях⁵. Наведений приклад говорить про те, що після завершення Першої світової війни розгортається серйозна боротьба на електоральному полі країни між різними ідеологічними течіями.

¹ Doyle, P. (1973). Religion, Politics and the Catholic Working Class. New Blackfriars, 54(636), 223. *JSTOR digital library* <<http://www.jstor.org/stable/43245935>> (2019, August, 20).

² Там само/

³ Doyle, P. (1973). Religion, Politics and the Catholic Working Class. New Blackfriars, 54(636), 223. *JSTOR digital library* <<http://www.jstor.org/stable/43245935>> (2019, August, 20).

⁴ Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8(2), 167 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

⁵ Apsden, K. (2002). Fortress Church: The English Roman Catholic Bishops and Politics, 1903-1963. *Library project GoogleBooks* <https://books.google.com.ua/books?id=jwwgA9_BLG8C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false>, 10 (2019, August, 20).

Саме в цей час зміцнення позицій Лейбористської партії починає суттєво впливати на стратегію католицької церкви. Так, британський дослідник Неіл Ріддель наводить уривок з листа радника кардиналу Бурне: «Я боюся, що ця Солфордська Федерація ... веде нас до катастрофічної війни з Лейбористською партією, до якої належать сім десятків наших людей ... Це буде означати, що католицька робоча людина матиме антагонізм між її релігією та її політичними і професійними інтересами і симпатіями, що відобразиться або у відчуженні від віри, або в остракізмі в його профспілці, і засудженні (ближнього) через нелояльність своїх колег по роботі»¹.

Зі змісту цього листа ми бачимо, що активна діяльність Солфордської федерації католиків змушувала керівництво католицької церкви піклуватися про збереження своїх позицій. А вже утворення ЦЛП в результаті діяльності Солфордської федерації могло трактуватися як протидія партії лейбористів, які мали багато прихильників серед католицького робітництва, а це в свою чергу, могло спровокувати відтік тих віруючих, для яких політичні погляди мали превалююче значення. Крім того, ієрархи боялися, що такі дії представників Солфордської діоцезії спровокують антикатолицькі настрої, через упереджене ставлення некатолицької громадськості, до всього католицького, як до ворожого чи антипатріотичного, а церква докладала чимало зусиль, щоб підтвердити свою відданість державі і уряду. Таку позицію католицької церкви підтверджує і той факт, що під час Загальнонаціонального страйку 1926 р., церква засудила страйкарів, як тих, хто не підкорюється вищій владі, а значить і Богу. Засудивши страйк, католицька ієрархія, таким чином, ризикувала відштовхнути від себе тих робітників, які підтримали страйк.

Католицькі соціалісти врешті-решт відмовились від ідеї створення католицької партії у Великій Британії. Це сталося як через можливість втрати своїх віруючих в результаті більшої популярності лейбористів, так і через те, що в протестантській країні, ідея створення католицької партії залишалась дуже сумнівною.

Відносини між Лейбористською партією і католицькою церквою у період з 1918 до 1924 р. мали конкуруючий характер. Католицькі ієрархи мирилися з популярністю Лейбористської партії серед віруючих за для їх збереження в лоні церкви. В свою чергу Лейбористська партія намагалась стримувати своє ліве крило і також не проводити, по можливості, такої політики, яка б суперечила інтересам католиків і могла б спровокувати втрату їх голосів.

Католицька церква бачила Лейбористську партію, як конкурента, адже партія мала на меті створити форму «неба на землі». Біблійна фразеологія часто, слід сказати, використовувалась лейбористами, і це мало успіх в середовищі віруючих. Так, один з католиків-лаборитів в 1919 р. висловив думку відносно того, що ідеали лейбористів «ґрунтуються на ідеалах, які розділяє церква... Такі люди як Ленсбері і Клайнс шанують Святого Франциска і намагаються в умовах ХХ ст. полегшити тягар робітників»².

У післявоєнний період Лейбористська партія поступово здобуває схвалення католицького кліру. Ще в 1913 році Архієпископ Ліверпульський Уайтсайд благословив соціалізм в обґрунтуванні Філіпа Сноудена, а під час «прориву» на виборах 1918 року він сказав про лейбористів: «Ми повинні чекати, поки Рим говорить, і тоді ми будемо знати, що робити. Церква дозволяє їм вільно діяти; доки Церква не позбавить їх цього права, нехай вони діють»³. Єпископ Кітінг висловив думку в 1919 році, що навіть якщо лейборизм знаходиться під контролем соціалістичної виконавчої влади, католики повинні очищувати, а не залишати партію⁴.

В 1924 році кардинал Борн в інтерв'ю Датській газеті сказав, що «наша Лейбористська партія не має нічого у своїй програмі, що загрожувало б релігії. Звичайно, серед її членів є екстремісти, але як партія вона не має нічого спільного з соціалістами з континенту. Містер Дж. Рамзі Макдональд не є ні матеріалістом, ні марксистом...». Кардинал додав, «що в деяких аспектах партія наближалася до католицької соціальної доктрини»⁵. Можна стверджувати, що лейборизм, нарешті, став

¹ Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8 (2), 170 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

² Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8 (2), 169 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

³ Doyle, P. (1973). Religion, Politics and the Catholic Working Class. *New Blackfriars*, 54(636), 223. *JSTOR digital library* <<http://www.jstor.org/stable/43245935>> (2019, August, 20).

⁴ Там само.

⁵ Там само, 223-224.

прийнятним, саме тому, що партія була, в основному, реформаторською, а не революційною. Таким чином, на кінець Першої світової війни католицьке духовенство змогло переконатися в тому, що Лейбористська партія, незважаючи на те, що в її лавах перебували соціалісти, на загал не була соціалістичною партією такого типу, яку засуджувала енцикліка папи Рерум Новарум (*Regum Novarum*). Церква переконалася в тому, що партія була створена для того, щоб представляти інтереси профспілок в британському Парламенті. Разом з тим, події 1917 р. в Росії та формальне прийняття соціалізму, що було затверджено в Лейбористській програмі «Лейбористи і новий соціальний лад» (“Labour and the New Social Order”¹) спричинило нову хвилю обговорення питання сумісності католицизму і лейборизму чи соціалізму. Щоб проілюструвати дане питання необхідно розглянути запропоновану Нейлом Рідделлем серію опитувань, які містяться в католицькому віснику *Католік Геральд* (*Catholic Herald*) за 1926-1927 рр. Було поставлено питання: – чи можуть комфортно співіснувати лейборизм і католицизм? Надані відповіді ілюструють розбіжність тогочасних думок з цього приводу. Н. Рідделл розділив тих, хто відповідав на питання сумісності лейборизму і католицизму на три основні групи.

До першої, на його думку, належать ті, хто вірив, що лейборизм і католицизм можуть співіснувати. Представники цієї групи були членами Лейбористської партії або профспілок і загалом сприятливо ставились до програми робітничого руху. Альфред Глінн, який був виконавчим членом профспілки і місцевої партії в Стокпорті, наприклад, категорично заявляв, що партія ніколи не ображала його релігію (віросповідання) і не може нести відповідальність за думки деяких осіб. Дж. Харріс з Кардіффа вважав, що соціалізм є «дотриманням морального закону Бога» і що майбутній лейбористський уряд знищить всю існуючу дискримінацію проти католиків і встановить католицькі школи на рівні з державними школами. Дж. Карберрі, член Національної спілки залізничників, був переконаний, що «ми, католицькі працівники, маємо більше подякувати Дж. Томасу і таким як він, ніж католика-капіталістам». Для цих респондентів створення Католицької партії було б небажаним.

До другої групи можна віднести тих, хто був стурбований політикою Лейбористської партії в галузі освіти (особливо її секуляризацією), заходами запровадження спрощеної процедури розлучення (в цивільному кодексі) та питанням розповсюдження інформації стосовно контролю над народжуваністю. Крім того, їх турбувало поширення комуністичної ідеології та її можливий вплив на політику Лейбористської партії. Вони вважали, що необхідно заохочувати більшу кількість католиків вступати до профспілок і партії, задля очищення її з середини та прикладати максимум зусиль щоб блокувати прийняття партією рішень, які б суперечили віровченню церкви, у вищезазначених питаннях. Джон Гілхоулі (*Gilhooly*), що представляв цю точку зору, припускав, що багато католицьких прихильників повинні бути більш активними. Як і католицька ієрархія, вони вважали, що окрема католицька партія була б недоцільною. У них виникали побоювання, що така організація буде тільки підживлювати анти католицизм. За словами Гілхоулі, «католики ще повинні пам’ятати, що вони живуть у країні, яка є некатолицькою»².

Третю групу представляли ті, хто вважав, що лейборизм і католицизм перестали бути сумісними і що католики не мали іншого виходу, окрім як залишити рух, який суттєво образив їхні релігійні переконання та створити власні політичні або профспілкові організації. До цієї групи входили багато тих, хто раніше був активним у своїй підтримці Лейбористської партії. Один з таких прихильників партії Е. М’Каб писав: «Я твердо переконаний, що деякі з Лейбористської партії залишилися без підтримки більшості активних чоловіків і жінок католиків-лейбористів... Лейбористська партія нагадує мені страуса, який ховає голову в пісок, але якщо всі зацікавлені католики подивляться на тіло, вони розпізнають багато пір’я, яке є одночасно і непристойними і неприйнятним для всіх праведних і мислячих католиків»³. Це говорить про те що, в політиці партії були наявні принципи, які на думку опитуваних, суперечили морально-етичним догмам усталеним

¹ Cole, G.D.H. (1948). *A History of the Labour Party from 1914*, 65. *Questia – online library*.

<<https://www.questia.com/read/6595720/a-history-of-the-labour-party-from-1914>> (2019, August, 20).

² Riddell, N. (1997). *The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. Twentieth Century British History*, 8 (2), 174 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

³ Riddell, N. (1997). *The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. Twentieth Century British History*, 8 (2), 175 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> (2019, August, 30).

в церкві. А порівняння зі страусом, який ховає голову в пісок, символізує Лейбористську партію, яка не втілила в життя конкретні дії, на які очікували її виборці.

Наведені приклади відображають реакцію католиків на політику партії, яка була (або стала) не прийнятною для них. Особливо гостро почала критикуватися Нелалежна Робітнича Партія (НРП) під керівництвом Джеймса Макстона¹. Слід також згадати, що відносини між партією і католицькою церквою відчутно загострились і в результаті політики партії з приводу налагодження відносини з СРСР. Реформи в галузі освіти, питання поширення інформації щодо контролю над дітонародженням, або сучасною мовою, плануванням родини і контрацепцією також вплинули на взаємовідносини Лейбористської партії з Римо-католицькою церквою. Загалом, можна зазначити, що ці відносини погіршувались, особливо в той час, коли Лейбористська партія перебувала при владі, і покращувались, коли партія знаходилась в опозиції.

Як ми бачимо, відносини Лейбористської партії з Римо-католицькою церквою у Великій Британії були важливим елементом електоральної політики партії на початку ХХ ст. Після закінчення Першої світової війни все більше священиків католицької церкви починають уважніше ставитись до соціальної нерівності в Британському суспільстві.

Варто зазначити, що підтримка виборців-католиків була важливою для посилення партії в 20-х рр. ХХ ст. Хоча існуючи протиріччя між церковними ієрархами і партією змушували перших вести боротьбу за збереження віруючих (аж до створення власної католицької партії або до закликів, щоб виборці-католики залишили лави Лейбористської партії). Але, як правило, віруючі люди мали конфлікт політичних і релігійних уподобань. І ті, хто віддавав перевагу політичним уподобанням, продовжував підтримувати партію, а хто віддавав перевагу релігійним, залишав партію реагуючи на заклики католицької церкви.

Можна зробити висновок, що у відносинах між Лейбористською партією і католицькою церквою існував потенційний конфлікт. Для католицької ієрархії питання соціалізму розглядалося як загроза втрати позицій церкви в суспільстві, як порушення дотримання релігійних норм віруючими. В свою чергу лейбористи намагалися зберегти кожен складову свого електорату, в тому числі і католицьку шляхом компромісів, не проводячи радикальних дій, підтверджуючи свою відмінність від континентальних соціалістичних партій, обираючи шлях реформ, відмовляючись від революційних перетворень, але згодом ця м'яка і нерішуча політика стане однією з причин критики парламентської Лейбористської партії. Адже те що обіцяли лейбористи на виборах, не змогли виконати в повній мірі.

Таким чином, відносини між Лейбористською партією і виборцями-католиками пройшли складний шлях від політичної неупередженості з боку католицької церкви і намагань створення власної Католицької партії до визнання того, що Лейбористська партія, не зважаючи на вплив соціалістичної ідеології, не була соціалістичною партією такого типу, яку засудила енцикліка папа "Regum Novarum". Католики могли бути членами партії і голосувати за неї, для того щоб очищувати партію з середини або щоб уберегти її від секулярного континентального соціалізму і комунізму. Разом з тим взаємовідносини між Лейбористською партією і католицькою церквою мали певні складнощі, що суттєво впливало на результат боротьби лейбористів за виборців.

References:

1. Riddell, N. (1997). The Catholic Church and the Labour Party, 1918-1931. *Twentieth Century British History*, 8 (2), 165-193 <<https://academic.oup.com/tcbh/article-abstract/8/2/165/1690625>> [in English]. (2019, August, 30).
2. Inglis, K. (2007). Churches and the Working Classes in Victorian England. *Library project GoogleBooks* <<https://play.google.com/books/reader?id=BelXAQAQAQBAJ&hl=ru&printsec=frontcover&pg=GBS.PA1>> (2019, August, 20). [in English].
3. Conolly, J. (1910). Labour, Nationality, Religion. *Marxists Internet Archive* <<https://www.marxists.org/archive/connolly/1910/lmr/foreword.htm>> (2019, September, 03).
4. Knox, W.W. (1988). Religion and the Scottish Labour Movement c.1900-1939. *Journal of Contemporary History*, no. 23,(4), 609-630. *JSTOR digital library* <<https://www.jstor.org/stable/260837>> [in English]. (2019, August, 30).
5. Cole, G.D.H. (1948). A History of the Labour Party from 1914. *Questia – online library*. <<https://www.questia.com/read/6595720/a-history-of-the-labour-party-from-1914>> [in English]. (2019, August, 20).

¹ Там само.

6. Dale, I. (2000). Labour Party General Election Manifestos, 1900-1997. 396. *Questia – online library*. <<https://www.questia.com/read/102754778/labour-party-general-election-manifestos-1900-1997>> [in English]. (2019, August, 20).
7. Susloparova, E.A. (2019). *Rannjaja istorija lejboristskoj partii Velikobritanii v portretah ee dejatelej* [The Early History of the Labour Party in Portraits of its Leaders]. Moscow: MAKSS Press. [In Russian]. (2019, August, 20).
8. Doyle, P. (1973). Religion, Politics and the Catholic Working Class. *New Blackfriars*, 54 (636), 218-225. *JSTOR digital library* <<http://www.jstor.org/stable/43245935>> [in English]. (2019, August, 20).
9. Catteral, P. (2009). The Distinctiveness of British Socialism? Religion and the Rise of Labour, c. 1900-1939. In M. Worley (Ed.), *The Foundation of The British Labour Party: Identities, Cultures and Perspectives, 1900-1939*. 204-234. *Library project GoogleBooks* <<https://books.google.com.ua/books?id=Fki0YScKbA8C&printsec=frontcover&dq=labour+party&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwiQ6-vAz8PcAhUB2CwKHZarCJk4ChDoAQhaMAc#v=onepage&q=labour%20party&f=false>> [in English]. (2019, August, 20).
10. Apsden, K. (2002) *Fortress Church: The English Roman Catholic Bishops and Politics, 1903-1963*. *Library project GoogleBooks* <https://books.google.com.ua/books?id=jwwgA9_BLG8C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false> [in English]. (2019, August, 20).